

ارزیابی فرصت‌های جهانی شدن برای اقتصاد و امنیت اسرائیل

وحید افراسیابان^۱

چکیده

جهانی شدن مهمترین وجه تمایز جهان امروز با دیروز می‌باشد که در حوزه‌های مختلف از جمله اقتصاد رشد کرده است. وجود سازمان‌هایی مانند بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی که اقتصاددانان آن را سازمان ملل اقتصادی می‌نامند، جهانی شدن اقتصاد را به پدیده‌ای انکارناپذیر تبدیل کرده‌اند که عدم تطبیق هر کشوری با آنها خسران فراوان اقتصادی به همراه خواهد داشت. هدف اصلی این مقاله درک تأثیری است که جهانی شدن اقتصاد بر یکی از قدرت‌های منطقه غرب آسیا یعنی اسرائیل داشته است. برای پاسخ به این سوال اصلی که جهانی شدن چه فرصت‌هایی برای اقتصاد اسرائیل فراهم آورده است؟ این مقاله بر مبنای داده‌های به دست آمده از نهادهای اصلی بین‌المللی، درصد برآمده است تا به روش توصیفی-تحلیلی به آزمون فرضیه اصلی مقاله، در مورد جهانی شدن اقتصادی اسرائیل بپردازد. دوره زمانی شامل سال‌های قبل و بعد از عضویت اسرائیل در سازمان‌های تجارت جهانی و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد که جهانی سازی در حوزه اقتصاد منتج به ایجاد شغل، کاهش فقر و افزایش سطح کیفی زندگی می‌گردد. در محقق ساختن این هدف عضویت اسرائیل در نهادهایی همچون بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، یک ضرورت بوده است. در پایان اینطور می‌توان نتیجه‌گیری کرد که جهانی سازی باعث جذب سرمایه‌گذاری خارجی در اسرائیل گردیده و زمینه تأمین امنیت این بازیگر در اقتصاد را از طریق وابستگی متقابل با سایر کشورهای پیشرفته فراهم آورده است.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، بانک جهانی، سازمان تجارت جهانی، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی،

اسرائیل

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل - مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه علامه طباطبائی Vahid.afraziaban@gmail.com

مقدمه

جهانی شدن اقتصاد، فرایندی تاریخی و ماحصل تلاش و قدرت ابتکار و پیشرفت‌های فناورانه انسان است که مبادلات بین‌المللی بویژه از طریق تجارت و منابع مالی، سریع‌تر و آسان‌تر کرده است. جهانی شدن اقتصاد به توسعه نیروهای بازار فراتر از مرزهای ملی اشاره دارد که برای قرن‌های طولانی در تمام سطوح فعالیت‌های اقتصادی انسان عمل می‌کرد. از نگاه اقتصاد جهانی شده، بازارها موجب بهبود کارایی از طریق رقابت و تقسیم کار می‌شوند یعنی دستیابی به تخصص، به مردم و اقتصادها امکان می‌دهد تا بر روی آنچه می‌خواهند به بهترین شکل انجام شود، متمرکز شوند.

جهانی شدن اقتصاد فرصت‌های متعددی برای اقتصادهای ملی به همراه دارد که بطور خلاصه می‌توان به افزایش شدید جریان سرمایه خصوصی، افزایش جریان رسمی کمک یا کمک‌های توسعه‌ای، افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار و اعتبارات بانکی، جابجایی نیروی کار، گسترش دانش و فناوری و نوآوری فنی درباره روش‌های تولید، تکنیک‌های مدیریتی، دسترسی به بازارهای صادراتی اشاره کرد. بازارهای جهانی فرصت‌های بیشتری را برای مردم جهت ورود به بازارهای بزرگ‌تر و بیشتر فراهم می‌کنند یعنی می‌توانند به جریان سرمایه بیشتر، فناوری، واردات ارزان و بازارهای صادراتی بزرگتر دسترسی پیدا کنند. تجارت توسعه یافته از جنبه‌های مهم اقتصاد جهانی شده است و شاهد این ادعا افزایش سهم کشورهای در حال توسعه آسیای جنوب شرقی در سال ۱۹۷۹ در تجارت جهانی از ۱۹ درصد به ۲۹ درصد در سال ۱۹۹۹ است (IMF, 2003). اما بازارها الزاماً تضمین نمی‌کند که تمام مزایای ناشی از افزایش کارایی بین همه تقسیم شود. لذا ضرورت دارد کشورها با تدبیر دقیق وارد این فرایند شوند.

اسرائیل از جمله کشورهای نوظهور بعد از جنگ جهانی دوم است که با توجه به وسعت اندک، خشکی سرزمین، تعارضات و تهدیدات خارجی متعدد، شکل‌گیری جمعیت سرزمین‌اش از یهودیان مهاجر، الزام به توسعه اقتصادی را بیش از سایر کشورها درک کرد و این در حالی است که قدرت‌های بین‌المللی همواره پشتیبان رشد و توسعه این کشور بوده‌اند. جهانی شدن اقتصاد نیز یکی از بزنگاه‌های اقتصادی مهم برای این کشور بوده است. در نگاه کلی می‌توان گفت اقتصاد اسرائیل تا پیش از پیوستن به اقتصاد جهانی سه دوره را طی کرده است: الف) سال‌های ۱۹۵۴ تا ۱۹۷۲ که دوره رشد سریع اقتصاد اسرائیل می‌باشد و شاهد رشد سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش مهاجرت نیروی انسانی را به اسرائیل هستیم و پیرو آن فعالیت‌های اقتصادی اسرائیل رونق گرفت. ب) سال‌های ۱۹۷۳ تا ۱۹۸۵ که دوره رکود و تورمی در اقتصاد اسرائیل است و علت اصلی آن جنگ یوم کیپور در ۱۹۷۳ است. همچنین در این دوره افزایش ناگهانی بهای نفت و فسخ یکطرفه سیستم برتون وودز در آمریکا توسط نیکسون، افزایش هزینه‌های جنگ با اعراب و تحریم نفتی اسرائیل بر توقف رشد اقتصادی اسرائیل اثر گذاشتند. ج) از سال ۱۹۸۵ تا ۱۹۹۵ که دوره بازسازی اقتصادی اسرائیل بود و در این

دوره کمک‌های مالی آمریکا و اصلاح اقتصادی اسرائیل شکل می‌گیرد و مهار تورم نتیجه عملکرد اقتصادی این دوره است.

پیوستن اسرائیل به سازمان تجارت جهانی در ۲۱ آوریل ۱۹۹۵ سرآغاز فصل جدیدی در اقتصاد و سیاست این کشور است که بستر مطالعه مقاله حاضر می‌باشد. سوال اصلی مقاله این است که جهانی شدن چه فرصت‌هایی برای اقتصاد اسرائیل فراهم آورده است؟ و فرضیه اصلی این است که عضویت اسرائیل در نهادهایی همچون: بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی زمینه رشد و توسعه بازارهای اسرائیل را در جهان فراهم ساخته است که علاوه بر امکان جذب سرمایه و کمک‌های خارجی قابل توجه، زمینه وابستگی متقابل را فراهم ساخته و برآیند این وابستگی متقابل تأمین امنیت اسرائیل در منطقه و جهان است.

این مقاله بر مبنای داده‌های بدست آمده از نهادهای بین‌المللی اصلی جهانی شدن اقتصاد در مورد اسرائیل به روش توصیفی-تحلیلی درصدد برآمده است تا به آزمون فرضیه اصلی مقاله بپردازد. علیرغم تعدد مقالات نگارش یافته در مورد اسرائیل به زبان فارسی اما هیچ مقاله‌ای از منظر اقتصاد سیاسی به فرصت‌های جهانی شدن اقتصاد برای اقتصاد اسرائیل نپرداخته است و می‌توان گفت رویکرد این مقاله کاملاً نوآورانه است.

۱- چارچوب نظری

اگر جهانی شدن را افزایش وابستگی متقابل بدانیم، همواره این سوال مطرح می‌شود که با چه معیاری باید این میزان وابستگی را اندازه‌گیری کرد؟

جهانی شدن اقتصاد با معیارهای متعددی همواره مورد سنجش واقع شده است که می‌توان به مواردی همچون: حجم تجارت، سرمایه‌گذاری مالی بین‌الملل، آزادسازی اقتصادی در سطح ملی (خصوصی‌سازی، کاهش مداخله دولت در اقتصاد و حرکت به سوی بازار آزاد) و در سطح بین‌المللی (کاهش موانع بر سر راه تجارت کالاها و خدمات، جریان سرمایه و انتقال تکنولوژی)، اشاره داشت.

در سال ۲۰۰۱ نشریه فارن پالیسی، بنیاد هریتج و موسسه فریزر بطور مشترک به معرفی مهمترین شاخص-های جهانی شدن پرداختند که به نوعی مکمل دقیق‌تر شاخص‌های قبلی بود و با تحولات به وجود آمده در عرصه اقتصاد بواسطه عصر ارتباطات و تکنولوژی‌های دیجیتال همخوانی بیشتری داشت و ابعاد جهانی شدن اقتصاد یک کشور را دقیق‌تر نشان می‌داد. این شاخص‌ها عبارتند از (Measuring Globalization, 2001: 56):

۱) جهانی شدن تجارت کالاها و خدمات: که با نسبت تجارت خارجی به تولید ناخالص داخلی و همگرایی قیمت‌های جهانی و داخلی اندازه‌گیری می‌شود.

۲) جهانی شدن مالی: که برای اندازه‌گیری آن از نسبت‌های جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و جریان پرتفوی سرمایه به GDP استفاده می‌شود.

۳) جهانی شدن تماس‌های شخصی^۱: که با معیارهایی همچون تعداد جهانگردان و مسافران بین‌المللی به جمعیت هر کشور، طول تماس‌های تلفنی ساکنان هر کشور با خارج از مرزها مشخص می‌شود.

۴) اتصال اینترنتی: که با معیارهایی همچون تعداد کاربران اینترنت، تعداد میزبانان و سرورهای خدمات دهنده اینترنتی در کشور، مورد توجه قرار می‌گیرد.

۵) شاخص آزادی اقتصادی هریتیج: این شاخص مجموعه‌ای از معیارهای عینی اقتصادی است که از سال ۱۹۹۴ بطور سالانه برای تمام کشورها منتشر می‌شود که بر مبنای تحلیلی دقیق از عوامل موثر در نهادینه کردن رشد اقتصادی می‌باشد. در این شاخص ریشه‌ها و عوامل توسعه اقتصادی در نتایج مورد توجه واقع شده است. در این شاخص آزادی اقتصادی به معنای نبود تحمیل یا محدودیت بر تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات تعریف می‌شود و در اندازه‌گیری آن ۵۰ شاخص مدنظر قرار می‌گیرد و به کشورهای نمره ۱ تا ۵ داده می‌شود که نشانگر سطح حمایت‌گرایی خیلی کم، کم، متعادل، زیاد، خیلی زیاد است. میانگین این نمرات تبدیل به نمره نهایی هر کشور در لیست می‌شود.

۶) شاخص آزادی اقتصادی فریزر: این شاخص ترکیبی در چند دهه اخیر بصورت سالانه توسط موسسه فریزر با حضور افراد برجسته‌ای مانند داگلاس نورث، گری بکر و پیتر باوئر منتشر می‌شود و در پنج حوزه: اندازه دولت، سیستم حقوقی و حقوق مالکیت، پول قوی، آزادی تجارت بین‌المللی و مقررات به کشورها نمره صفر تا ۱۰ داده می‌شود و مبنای این نمره‌دهی اطلاعات دو سال قبل از انتشار گزارش است (www.fraserinstitute.org).

۷۶

۲- اقتصاد اسرائیل بعد از پیوستن به سازمان تجارت جهانی

باتوجه به اطلاعات بانک جهانی، عمده شرکای تجاری اسرائیل عبارتند از: آمریکا، اتحادیه اروپا، انگلستان، چین، هند، ایتالیا آلمان و ترکیه. در جدول زیر تراز تجاری اسرائیل و مقایسه میزان صادرات و واردات این رژیم در سال‌های بعد از عضویت در سازمان تجارت جهانی آورده شده است.

¹ Globalization of Personal Contacts

جدول (۱) کل تراز تجاری اسرائیل - میزان صادرات و واردات اسرائیل به دلار

سال	تراز تجاری اسرائیل	میزان صادرات به دلار	میزان واردات به دلار
2019	-18,090,093,000	58,488,466,000	76,578,559,000
2018	-14,877,698,000	61,906,412,000	76,784,110,000
2017	-7,965,835,000	61,150,141,000	69,115,976,000
2016	-5,232,097,000	60,570,596,000	65,802,693,000
2015	1,994,429,000	64,062,217,000	62,067,788,000
2014	-3,366,772,000	68,965,008,000	72,331,780,000
2013	-5,213,815,000	66,781,207,000	71,995,022,000
2012	-9,971,445,000	63,140,635,000	73,112,080,000
2011	-5,729,777,000	67,796,328,000	73,526,105,000
2010	-780,866,000	58,413,028,000	59,193,894,000
2009	571,890,000	47,934,614,000	47,362,724,000
2008	-3,833,061,000	61,337,485,000	65,170,546,000
2007	-2,527,984,000	54,091,395,000	56,619,379,000
2006	-1,042,533,000	46,791,913,000	47,834,446,000
2005	-2,261,690,000	42,770,660,000	45,032,350,000
2004	-2,349,434,000	38,620,084,000	40,969,518,000
2003	-2,428,194,000	31,782,744,000	34,210,938,000
2002	-3,594,506,000	29,511,398,000	33,105,904,000
2001	-4,241,343,000	29,061,770,000	33,303,113,000
2000	-4,334,654,000	31,407,370,000	35,742,024,000
1999	-5,245,640,000	25,839,935,000	31,085,575,000
1998	-4,165,373,950	23,303,550,980	27,468,924,930
1997	-6,519,674,880	22,502,975,490	29,022,650,370
1996	-9,438,296,060	20,510,238,720	29,948,534,780
1995	-9,296,873,470	19,047,421,950	28,344,295,420

۷۷

جدول (۲) صادرات و واردات سال ۲۰۱۹ متناسب با گروه کالایی

گروه کالایی	صادرات به دلار سال ۲۰۱۹	واردات به دلار سال ۲۰۱۹	تراز تجاری سال ۲۰۱۹
کالاهای واسطه‌ای	23,369,721,000	14,875,772,000	8,493,949,000
کالاهای سرمایه‌ای	18,200,087,000	22,971,425,000	-4,771,338,000
مواد شیمیایی	13,892,131,000	7,301,212,000	6,590,919,000
ماشین‌آلات و الکترونیک	12,765,092,000	17,016,634,000	-4,251,542,000
سنگ و شیشه	12,284,462,000	6,201,917,000	6,082,545,000
کالاهای مصرفی	10,850,889,000	25,526,850,000	-14,675,961,000
مواد خام	3,314,039,000	12,341,005,000	-9,026,966,000
حمل و نقل	2,791,410,000	10,535,038,000	-7,743,628,000
فلزات	1,942,525,000	4,573,646,000	-2,631,121,000
کشاورزی	1,373,931,000	2,342,768,000	-968,837,000
سوخت	1,201,388,000	9,257,051,000	-8,055,663,000
پارچه و منسوجات	984,342,000	2,827,987,000	-1,843,645,000
محصولات غذایی	767,484,000	2,827,153,000	-2,059,669,000
چوب	339,099,000	1,685,323,000	-1,346,224,000
مواد معدنی آلی	۱۴۹,۷۳۵,۰۰۰	۴۲۴,۵۹۸,۰۰۰	۲۷۴,۸۶۳,۰۰۰-
کفش	۶۴,۳۰۲,۰۰۰	۶۸۶,۸۲۳,۰۰۰	۶۲۲,۵۲۱,۰۰۰-
حیوان	۴۴,۲۹۱,۰۰۰	۱,۶۶۰,۵۰۴,۰۰۰	۱,۶۱۶,۲۱۳,۰۰۰-
پوست	۲۴,۷۲۴,۰۰۰	۲۰۹,۲۴۰,۰۰۰	۱۸۴,۵۱۶,۰۰۰-

جدول ۳) تراز تجاری اسرائیل - میزان صادرات و واردات اسرائیل به دلار با کشور آمریکا

سال	تراز تجاری اسرائیل با آمریکا	میزان صادرات به دلار با آمریکا	میزان صادرات به درصد از آمریکا	میزان واردات به دلار با آمریکا	میزان واردات به درصد از آمریکا
2019	۳,۱۳۴,۱۰۴,۰۰۰	۱۵,۹۵۸,۸۸۲,۰۰۰	۲۷,۲۹	۱۲,۸۲۴,۷۷۸,۰۰۰	۱۶,۷۵
2018	۶,۵۳۱,۴۳۱,۰۰۰	۱۶,۷۸۱,۲۸۶,۰۰۰	۲۷,۱۱	۱۰,۲۴۹,۸۵۵,۰۰۰	۱۳,۳۸
2017	۸,۹۶۴,۷۳۵,۰۰۰	۱۷,۰۵۱,۷۷۰,۰۰۰	۲۷,۸۹	۸,۰۸۷,۰۳۵,۰۰۰	۱۱,۷۰
2016	۹,۴۹۹,۸۴۹,۰۰۰	۱۷,۵۹۷,۵۲۳,۰۰۰	۲۹,۰۵	۸,۰۹۷,۶۷۴,۰۰۰	۱۲,۳۱
2015	۱۰,۰۳۵,۱۹۱,۰۰۰	۱۸,۱۲۴,۳۶۰,۰۰۰	۲۸,۲۹	۸,۰۸۹,۱۶۹,۰۰۰	۱۰,۳۰
2014	۱۰,۰۰۹,۷۲۱,۰۰۰	۱۸,۵۷۳,۷۸۶,۰۰۰	۲۶,۹۳	۸,۵۶۴,۰۶۵,۰۰۰	۱۱,۸۴

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ISR/Year/2014/TradeFlow/EXPIMP>

جدول ۴) تراز تجاری اسرائیل - میزان صادرات و واردات اسرائیل به دلار با انگلستان

۷۹

سال	تراز تجاری اسرائیل با انگلستان به دلار	میزان صادرات به دلار به انگلستان	میزان واردات به دلار از انگلستان
2019	-224,170,744,000	۴۶۸,۳۲۲,۴۲۶,۰۰۰	۶۹۲,۴۹۴,۱۷۰,۰۰۰
2018	-180,853,894,000	۴۹۰,۸۴۰,۳۶۳,۰۰۰	۶۷۱,۶۹۴,۲۵۷,۰۰۰
2017	-199,060,364,000	۴۴۱,۸۴۷,۳۲۴,۰۰۰	۶۴۰,۹۰۷,۶۸۸,۰۰۰
2016	-224,904,581,000	۴۱۱,۴۶۳,۳۵۵,۰۰۰	۶۳۶,۳۶۷,۹۳۶,۰۰۰
2015	-163,955,375,000	۴۶۶,۲۹۵,۶۸۲,۰۰۰	۶۳۰,۲۵۱,۰۵۷,۰۰۰
2014	-183,198,900,000	511,145,423,000	694,344,323,000

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ISR/Year/2014/TradeFlow/EXPIMP>

رشد اسرائیل توسط چندین عامل از جمله موج مهاجرت از روسیه در دهه ۱۹۹۰ میلادی صورت گرفت. حدود ۵ تا ۱۰ سال طول کشید که افراد ماهر تازه وارد موقعیت‌های شغلی مناسبی را متناسب با مهارت‌شان یافتند. ورود نیروی کار حرفه‌ای باعث افزایش تولید در اسرائیل گردید. اکثر مهاجرین دارای تحصیلات

دانشگاهی بویژه در حوزه فنی و مهندسی بودند. با فروپاشی شوروی، این افراد شغل خود را از دست دادند. پیشرفت صنعتی اسرائیل همزمان با ورود موج مهاجرین یهودی از شوروی در دهه ۱۹۹۰ رخ داد. بعد از روند جهانی سازی، نرخ مهاجرت به اسرائیل کاهش معناداری داشت. از دلایل آن می‌توان مسئله جنگ‌های اسرائیل با حماس و حزب‌الله را نام برد. اکثر جمعیت مهاجرین بین سال‌های ۱۹۹۰ تا سال ۱۹۹۲ به اسرائیل مهاجرت کرده‌اند. سیر مهاجرت به خاطر فروپاشی شوروی بود.

۲-۱- صادرات و واردات

امروزه عمده واردات اسرائیل واردات مواد خام و اولیه است. واردات انرژی باتوجه به اکتشافات منابع گازی در دریای مدیترانه در سال ۲۰۱۳ (لویاتان، تامار، ...) کاهش قابل توجهی داشته و اسرائیل را از واردات انرژی خودکفا نموده است. محصولات صادراتی اسرائیل، به چهار دسته تقسیم می‌شود.

- محصولات ساخته شده با تکنولوژی خیلی بالا؛

- محصولات ساخته شده با تکنولوژی نسبتاً بالا؛

- محصولات ساخته شده با تکنولوژی متوسط و نسبتاً پایین؛

- محصولات ساخته شده با تکنولوژی پایین.

از سال ۲۰۱۳ به بعد صادرات کالاهایی که تکنولوژی بسیار بالایی دارند روند صعودی تری به خود گرفته و کالاهایی که دارای تکنولوژی نسبتاً بالایی هستند صادرات آنها با شیب ملایمی کاهش یافته، در محصولات ساخته شده با تکنولوژی متوسط و نسبتاً پایین روند ثابتی را از سال ۲۰۱۳ به بعد شاهدیم. صادرات اسرائیل به اتحادیه اروپا ۲۹ درصد، آمریکا حدود ۲۶ درصد، آسیا ۲۲ درصد و سایر کشورها ۲۳ درصد می‌باشد. عمده واردات اسرائیل از آمریکا و بعد از آن کشورهای چین، سوئیس، آلمان، بلژیک، انگلستان، هلند، ایتالیا و ترکیه قرار دارند (www.jewishvirtuallibrary.org).

- چین بزرگترین شریک تجاری اسرائیل در شرق آسیا است. حجم تجارت اسرائیل و چین از ۵۰ میلیون دلار در سال ۱۹۹۲ به ۱۳,۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. صادرات اسرائیل به چین در مقایسه با صادرات اسرائیل به اتحادیه اروپا و آمریکا همچنان ناچیز است. اسرائیل در سال ۲۰۱۷ تقریباً ۳۶ میلیارد دلار محصولات صادراتی خود را به اتحادیه اروپا و آمریکا صادر کرد. این در حالی است که این میزان برای چین حدود ۴ میلیارد دلار بود. سرمایه‌گذاری چین در استارت‌آپ‌های اسرائیلی در بازه زمانی ۲۰۱۲-۲۰۱۵ سه برابر و در بخش فناوری در سال ۲۰۱۶ به ۱۶,۵ میلیارد دلار رسید که نشات گرفته از سرمایه‌گذاری چین در پزشکی، وب و امنیت سایبری برای اسرائیل بوده است.

جدول ۵) تراز تجاری اسرائیل - میزان صادرات و واردات اسرائیل به دلار با چین

سال	تراز تجاری اسرائیل با چین به دلار	میزان صادرات به دلار به چین	میزان واردات به دلار از چین
2019	429,619,611	۲,۴۹۸,۵۶۹,۸۶۵	۲,۰۶۸,۹۵۰,۲۵۴
2018	359,247,376	۲,۴۹۴,۲۳۰,۰۰۰	۲,۱۳۴,۹۸۲,۶۲۴
2017	419,577,000	۲,۲۶۳,۳۷۰,۰۰۰	۱,۸۴۳,۷۹۳,۰۰۰
2016	509,717,000	۲,۰۹۷,۶۳۷,۰۰۰	۱,۵۸۷,۹۲۰,۰۰۰
2015	593,904,000	۲,۲۷۳,۴۶۸,۰۰۰	۱,۶۷۹,۵۶۴,۰۰۰
2014	383,058,000	۲,۳۴۲,۲۹۲,۰۰۰	1,959,234,000

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ISR/Year/2014/TradeFlow/EXPIMP>

جدول ۶) تراز تجاری اسرائیل - میزان صادرات و واردات اسرائیل به دلار با هنگ کنگ

سال	تراز تجاری اسرائیل با هنگ کنگ به دلار	میزان صادرات به دلار به هنگ کنگ	میزان واردات به دلار از هنگ کنگ
2019	-42,879,000	۵۳۵,۷۱۱,۰۰۰	۵۷۸,۵۹۰,۰۰۰
2018	-58,222,000	۵۶۹,۱۰۵,۰۰۰	۶۲۷,۳۲۷,۰۰۰
2017	-39,456,000	۵۴۹,۸۶۱,۰۰۰	۵۸۹,۳۱۷,۰۰۰
2016	-30,536,000	۵۱۶,۵۸۸,۰۰۰	۵۴۷,۱۲۴,۰۰۰
2015	-48,753,000	۵۱۰,۵۵۲,۰۰۰	۵۵۹,۳۰۵,۰۰۰
2014	-76,549,000	۵۲۴,۰۶۴,۰۰۰	600,613,000

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ISR/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP>

- تعاملات اقتصادی اسرائیل و روسیه در سال‌های اخیر رو به گسترش گذاشته است. اسرائیل به واردات مواد خام از روسیه وابسته است و روسیه نیز برای نوسازی اقتصاد خود به فناوری‌های نوین رژیم اسرائیل نیازمند است. در مسائل نظامی امنیتی تعامل جدی میان آنها شکل گرفته بگونه‌ای که در زمینه امنیت ملی همکاری آشکاری میان آنها وجود دارد. الگوی حاکم بر روابط روسیه و اسرائیل در قالب الگوی همکاری در سطوح سیاسی، امنیتی و اقتصادی است و ضرورت‌های کارکردی بعنوان سازوکار تنظیم کننده روابط آنها شناخته می‌شود که در چارچوب آن مناسبات اسرائیل با روسیه به سطحی از گفتمان راهبردی رسیده است. عمدتاً

واردات اسرائیل از روسیه مواد خام است که شامل محصولات هیدروکربنی، الماس، چوب و کاغذ می‌گردد. واردات روسیه از اسرائیل گوناگون‌تر است و محصولات کشاورزی، کالاهای الکترونیکی، خدمات و تجهیزات پزشکی را شامل می‌شود. اسرائیل بعد از جنگ جهانی دوم توانسته به روسیه تسلیحات نظامی بفروشد.

۲-۲- سرمایه‌گذاری خارجی اسرائیل

اسرائیل در رده شانزدهم، در بین بیست کشور برتر دنیا از لحاظ سرمایه‌گذاری خارجی قرار دارد. طبق گزارش آنکتاد در سال ۲۰۲۰ روند سرمایه‌گذاری اسرائیل بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹ حدود ۱۲ درصد کاهش داشته است. شرکای اصلی سرمایه‌گذاری اسرائیل، آمریکا و هلند هستند. میزان سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۱۹ حدود ۱۶۶ میلیارد دلار بوده که در مقایسه با سال ۲۰۱۰ حدود ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش داشته است.

۱) مزایای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل

الف) اسرائیل بیشترین نرخ سرمایه‌گذاری را در زمینه تحقیق و توسعه در جهان دارد (۴,۸ درصد از تولید ناخالص داخلی).

ب) اسرائیل دارای نیروی کار بسیار ماهر بویژه در زمینه فنی و مهندسی است.

ج) کاهش وابستگی انرژی بخاطر اکتشاف ذخایر گاز طبیعی در دریای مدیترانه (فراهم آمدن فرصت‌های جدید توسعه).

۲) معایب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل

الف) بن‌بست در مذاکرات صلح فلسطینی اسرائیلی (بی‌ثباتی مرتبط با مسائل منطقه‌ای).

ب) بازار داخلی نسبتاً کوچک اسرائیل.

ج) مالیات نسبتاً زیاد شرکت‌ها (مانع جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است).

د) هزینه بالای کارگری در مقایسه با سایر کشورهای منطقه.

۳) اقدامات انگیزشی اسرائیل برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

الف) اصلاحیه قانون جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (برنامه تشویقی مالیاتی برای شرکت‌های نوپا در زمینه‌های اکوسیستم و استارت‌آپها یا فناوری‌های ارتباطی اطلاعاتی).

ب) قانون تشویق سرمایه‌گذاری مستقیم (تخفیفات مالیاتی) (www.santandertrade.com).

۴) میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی

اسرائیل بعد از تشکیل در سال ۱۹۴۸، بعنوان یک رژیم جهان سومی، توانست در کمتر از هفتاد سال خود را بعنوان یک رژیم توسعه یافته صنعتی ثروتمند و عضوی از معرفی نماید. عامل مهم در رشد صنعت و تکنولوژی اسرائیل افزایش سرمایه‌گذاری خارجی بود که باعث تغییر جایگاه اقتصادی اسرائیل در طول ۷۰ سال گذشته گردید که تحت تأثیر فرآیند جهانی‌سازی خود را نشان می‌دهد. همکاری بین‌المللی پایه و اساس شکل‌گیری اقتصاد اسرائیل است. لذا انزوای اقتصادی اسرائیل فاجعه‌آمیز خواهد بود. سرمایه‌گذاری‌ها باعث گردید تا مهندسان بتوانند راهی برای تأسیس شرکت‌های موفق و پویا بیابند. اسرائیل از نظر علمی موفق است. وجه تمایز اسرائیل در مقایسه با سایر کشورها در جذب سرمایه‌گذاری خارجه بود. این مسئله (نقطه قوت اسرائیل)، می‌تواند به نوعی نقطه ضعف اسرائیل به حساب آید. درگیری‌های فلسطینی و اسرائیلی باعث فرار سرمایه می‌گردد. اسرائیل آگاه است که راهی برای تعدیل این درگیری‌ها نمی‌تواند بیابد و ادامه این روند می‌تواند انزوای دیپلماتیک و انزوای اقتصادی اسرائیل را به همراه داشته باشد. تحریم کالاهای ساخت اسرائیل در شهرک‌های کرانه باختری می‌تواند به اروپا سرایت کند حدود یک سوم از صادرات اسرائیل به اتحادیه اروپا است. این تحریم‌ها قابلیت ضربه‌پذیری مهمی برای اسرائیل می‌باشد، البته تاکنون این مسئله رخ نداده اما این احتمال وجود دارد و می‌تواند به مانند یک انفجار بصورت ناگهانی رخ دهد (مانند بحران مالی سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹). (www.calalitech.com)

۲-۳- سهم اسرائیل از بنگاه‌های بزرگ بین‌المللی (علمی، تکنولوژیک، اقتصادی)

شرکت‌های اسرائیلی در بکارگیری از فناوری‌های پیشرفته مهارت زیادی دارند، عمده آنها در بازار نزدیک آمریکا حضور فعال دارند. اسرائیل در صنعت و فناوری‌های پیشرفته به شدت به آمریکا وابسته است. مهمترین شرکت‌های حوزه IT شامل شرکت‌های Ness، IBM، HP، Matrix، Microsoft بسیاری از آنها ریشه آمریکایی دارند. اسرائیل در زمینه فیبر نوری، سیستم‌های بازرسی الکترواپتیک مدارهای چاپی، سیستم‌های دید در شب، تصویربرداری حرارتی و سیستم‌های تولید رباتیک مبتنی بر الکترواپتیک، در جهان پیشرو است. اسرائیل در زمینه نرم‌افزاری از گرافیک رایانه گرفته تا سیستم‌های تصویربرداری مبتنی بر رایانه و فعالیت‌های آموزشی در مدارس توسط سیستم‌های مختلف آموزشی به کمک رایانه، که بسیاری از آنها تولید صادراتی شده‌اند پیشرو می‌باشد. در زمینه رباتیک در صنایعی نظیر پرداخت الماس، جوشکاری، بسته‌بندی، ساختمان فعال و هم‌اکنون تحقیقات خود را در زمینه استفاده از هوش مصنوعی روی ربات‌ها انجام می‌دهد. در صنعت هوانوردی برای نیازهای نظامی و غیرنظامی در تولید هواپیماهای غیرنظامی پویا بوده اخیراً در همکاری بین صنایع هواپیمایی و آژانس فضایی اسرائیل، تولید ماهواره‌ها شروع شده است. خاطر نشان می‌گردد اسرائیل

در زمینه تولید پهباد در جهان پیشرو می‌باشد. حضور شرکت‌های Microsoft, Matrix, HP, IBM, Ness در اسرائیل بواسطه نهادهایی چون بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی (WTO) زمینه‌ساز رشد و توسعه حضور این شرکت‌ها در اسرائیل بوده است که علاوه بر امکان جذب سرمایه باعث ایجاد وابستگی متقابل با اسرائیل گردیده و برآیند این وابستگی تأمین امنیت اقتصادی اسرائیل است. شرکت Ness که در ارائه خدمات نرم‌افزاری و فروش سخت‌افزار فعال بوده و عمدتاً به وزارتخانه‌ها و بانک‌های اسرائیل ارائه خدمات می‌کند. شرکت IBM از بزرگترین شرکت‌های آمریکایی در حوزه IT که بزرگترین آزمایشگاه IT خود را در خارج از آمریکا در اسرائیل مستقر کرده و متخصصین اسرائیلی در این آزمایشگاه مشغول به فعالیت‌های تحقیق و توسعه‌ای هستند. شرکت HP از شرکت‌های بزرگ در حوزه IT که بزرگترین مرکز تحقیق و توسعه خود را در اسرائیل قرار داده است. شرکت Matrix که متعلق به بانک‌های اسرائیل و در زمینه طراحی نرم‌افزارهای کاربردی فعالیت دارد. شرکت مایکروسافت که شرکت آمریکایی بوده و در حیفا فعال است. این شرکت نقش قابل ملاحظه‌ای در آموزش نیروهای اسرائیلی برای ورود به حوزه صنایع پیشرفته دارد (israel-mfa.gov).

سرمایه‌گذاری منقول و غیرمنقول کم و بیش تا سال ۲۰۱۹ با فراز و نشیبی همراه بوده و در مجموع افزایش یافته است. در سال ۲۰۲۰ این نوع سرمایه‌گذاری کاهش چشمگیری پیدا کرده است. اگر شاخص را عدد ۱۰۰ در نظر بگیریم، سرمایه‌گذاری در حوزه مسکن و نیز سرمایه‌گذاری منقول در حوزه حمل‌ونقل، محصولات فلزی، ماشین‌آلات مطابق زیر خواهد بود.

جدول (۷) وضعیت سرمایه‌گذاری اسرائیل بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰

سال	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
سرمایه‌گذاری منقول در حوزه حمل‌ونقل، محصولات فلزی، ماشین‌آلات	92	110	120	110	118	118	112	130	147	147	150	130
سرمایه‌گذاری در حوزه مسکن	96	106	115	120	130	130	139	150	150	148	154	130

سرمایه‌گذاری عمومی بصورت درصدی از تولید ناخالص داخلی GDP کشورها می‌باشد (حداکثر ۶ درصد). سرمایه‌گذاری عمومی در اسرائیل بعد از آلمان قرار دارد و حدود ۲,۴ درصد است که از متوسط سرمایه‌گذاری عمومی کشورهای عضو OECD یک درصد کمتر است. کشور نروژ با ۵,۵ درصد از GDP سرمایه‌گذاری در حوزه عمومی رتبه اول را دارد.

جدول ۸) سرمایه‌گذاری عمومی بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹

2015-2019	سرمایه‌گذاری عمومی - سال	2015-2019	سرمایه‌گذاری عمومی - سال
3.3	فرانسه	1.9	پرتغال
3.4	اتریش	1.95	ایرلند
3.5	دانمارک	2	مکزیک
3.7	ژاپن	2.1	اسپانیا
3.8	کانادا	2.2	ایتالیا
4.1	لوکزامبورگ	2.3	آلمان
4.1	فنلاند	2.4	اسرائیل
4.1	اسلواکی	3.1	چک
4.1	لهستان	3.3	میانگین OECD
4.3	کره جنوبی	3.3	هلند
5.4	نروژ		

۲-۴- پیوستن اسرائیل به به سازمان همکاری و توسعه اقتصادی OECD

اسرائیل در سال ۲۰۱۰ به OECD پیوست و روند رشد سالیانه GDP در اسرائیل ادامه یافت. سرمایه‌گذاری خارجی در اسرائیل از حدود ۱۹ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۷ به مقدار ۱۲۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۲ رسید که این میزان افزایش یکی از عوامل مهم در مسیر رشد توسعه بازار و فعالیت‌های اقتصادی اسرائیل بود. میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل در سال ۲۰۱۹ به ۴,۸۲۶ درصد رسید. بهترین سال سرمایه‌گذاری

خارجی مستقیم در اسرائیل به سال ۲۰۰۶ میلادی برمی‌گردد که میزان سرمایه‌گذاری ۹,۳۳۸ درصد بود که با آغاز جنگ اسرائیل با لبنان کاهش سرمایه‌گذاری خارجی در اسرائیل را می‌توان مشاهده نمود.

جدول ۹) سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل به درصد

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل به درصد	سال	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اسرائیل به درصد	سال
4.749	2008	1.34	1995
2.22	2009	1.26	1996
2.985	2010	1.42	1997
3.315	2011	1.495	1998
3.506	2012	3.536	1999
4.046	2013	6.064	2000
1.951	2014	1.352	2001
3.777	2015	1.303	2002
3.76	2016	2.609	2003
4.79	2017	2.171	2004
5.808	2018	3.37	2005
4.826	2019	9.338	2006
		4.913	2007

۸۶

<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?end=2019&locations=IL&start=1995>

اعتماد تجاری اسرائیل بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ روندی افزایشی داشته است. اگر عدد ۱۰۰ را بعنوان شاخص در نظر بگیریم در سال ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۰ روندی کاهشی مواجه‌ایم و وضعیت تجاری شرکت‌ها و شاخص‌های آنها در سال ۲۰۲۰ با شرایط نامطلوبی روبرو شده است. بعد از سال ۲۰۲۰ جدول جهت اصلاحی به خود گرفته و مجدداً روند افزایشی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰) توسعه اقتصاد کلان اسرائیل بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱

2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	توسعه اقتصاد کلان اسرائیل
0	-200	120	110	100	70	50	وضعیت تجاری شرکت‌ها
0	-50	200	150	100	40	40	شاخص اطمینان مصرف کنندگان

OECD Economic Surveys- Israel- September 2020 pdf (page 17)

اگر شاخص را عدد ۱۰۰ برای سال ۲۰۱۰ در نظر بگیریم عملکرد صادراتی در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ بصورت زیر خواهد بود. میزان صادرات اسرائیل در این سال‌ها براساس نرخ ارز، افزایش پیدا کرده است. این میزان براساس حجم کانتینری، کاهش دارد که نشان از صادرات محصولات ساخته شده با تکنولوژی بالا دارد که از لحاظ ارزش صادراتی، ارزش بالاتری نسبت به حجم کالایی دارند.

جدول ۱۱) عملکرد صادراتی بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰

۸۷

سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
نرخ ارز واقعی موثر (مبتنی بر CPI)	100	100	98	100	108	104	112	118	114	117	125
نرخ ارز واقعی موثر (مبتنی بر ULC)	100	100	98	100	108	101	112	120	118	120	127
عملکرد صادرات کالا و خدمات، (حجم)	100	100	98	100	99	95	90	88	88	90	96

OECD Economic Surveys- Israel- September 2020 pdf (page ۱۷).

جدول ۱۲) تنوع صادراتی در اسرائیل

تنوع صادرات	اتحادیه اروپا	آمریکا	چین	هنگ کنگ	هند	ترکیه	سایر کشورها
صادرات کالا براساس مقصد، سال ۲۰۱۹	30%	27%	8%	5%	3%	3%	24%

تنوع صادرات	مرورید، سنگ‌های نیمه قیمتی	لوازم خانگی، ماشین‌آلات، لوازم برقی	محصولات دارویی	ابزارهای حرفه‌ای و علمی	محصولات شیمیایی	سایر حوزه‌ها
صادرات کالا براساس حوزه‌های مختلف، ۲۰۲۰	20%	20%	5%	7%	6%	52%

تنوع صادرات	حوزه خدمات کامپیوتری	حوزه سفر	حوزه تحقیق و توسعه	حوزه حمل و نقل	سایر حوزه‌ها
صادرات خدمات براساس حوزه‌های مختلف، سال ۲۰۱۸	28%	14%	16%	9%	33%

- OECD Economic Surveys- Israel- September 2020 pdf (page 19).

- Source: OECD International Trade by Commodity Statistics database; OECD International Trade in Services Statistics database.- <https://doi.org/10.1787/888934152343>

۸۸

از سال ۱۹۹۵ و بعد از عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی WTO تا سال ۲۰۲۰ رشد GDP در اسرائیل ادامه داشته و به میزان ۸۴,۷۰۶ تریلیون دلار رسیده است. در جدول زیر روند سالیانه رشد درآمد سرانه بین سال‌های ۱۹۹۵ تا سال ۲۰۲۰ با توجه به آمارهای بانک جهانی آورده شده است. بعد از عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی، تولید ناخالص داخلی رشد چشمگیری داشت.

جدول (۱۳) جهانی شدن مالی - تولید ناخالص داخلی GDP

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000
میزان GDP به میلیارد دلار	100.735	110.43	114.98	116.21	117.37	132.71
سال	2001	2002	2003	2004	2005	2006
میزان GDP به میلیارد دلار	131.057	121.41	127.33	135.73	142.66	154.16
سال	2007	2008	2009	2010	2011	2012
میزان GDP به میلیارد دلار	179.068	216.34	207.5	234	261.01	257.17

سال	2013	2014	2015	2016	2017	2018
میزان GDP به میلیارد دلار	292.693	310.05	300.12	318.62	352.67	370.46
سال	2019	2020				
میزان GDP به میلیارد دلار	394.652	401.95				

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&locations=IL&start=1990&view=chart>

در جدول زیر میزان تولید ناخالص داخلی اسرائیل نسبت به GDP جهانی باتوجه به اطلاعات بانک جهانی آورده شده است. در سال ۱۹۹۵ نسبت تولید ناخالص داخلی اسرائیل به GDP جهانی ۰,۰۰۳۲۶۲ درصد بود، این نسبت در سال‌های گذشته افزایش یافته است بگونه‌ای که در سال ۲۰۲۰ به ۰,۰۰۴۷۴۵ درصد رسیده است.

جدول ۱۴) جهانی شدن مالی - مقایسه تولید ناخالص داخلی اسرائیل و متوسط جامعه جهانی

۸۹

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000
GDP جهانی	30884	31567	31462	31401	32583	33651
GDP اسرائیل	100.735	110.429	114.977	116.208	117.374	132.705
نسبت GDP اسرائیل به GDP جهانی	0.003262	0.0035	0.00365	0.0037	0.0036	0.00394
سال	2001	2002	2003	2004	2005	2006
GDP جهانی	33447	34725	38948	43883	47535	51521
GDP اسرائیل	131.057	121.412	127.33	135.728	142.661	154.158
نسبت GDP اسرائیل به GDP جهانی	0.003918	0.0035	0.00327	0.00309	0.003	0.00299
سال	2007	2008	2009	2010	2011	2012
GDP جهانی	58059	63709	60437	66163	73480	75173
GDP اسرائیل	179.068	216.339	207.499	234	261.014	257.173

0.00342	0.00355	0.00354	0.00343	0.0034	0.003084	نسبت GDP اسرائیل به GDP جهانی
2018	2017	2016	2015	2014	2013	سال
86344	81327	76417	75234	79469	77332	GDP جهانی
370.456	352.668	318.617	300.122	310.048	292.693	GDP اسرائیل
0.00429	0.00434	0.00417	0.00399	0.0039	0.003785	نسبت GDP اسرائیل به GDP جهانی
				2020	2019	سال
				84705	87608	GDP جهانی
				401.954	394.652	GDP اسرائیل
				0.00475	0.004505	نسبت GDP اسرائیل به GDP جهانی

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&locations=IL&start=1990&view=chart>

تولید ناخالص ملی با واژه (تولید ناخالص داخلی) ارتباط نزدیک دارد. این دو واژه با یکدیگر تفاوت‌هایی دارند. اختلاف آنها از آنجا ناشی می‌شود که در هر زمان، تعدادی از شرکت‌هایی که در مالکیت خارجی‌ها می‌باشند در داخل یک کشور به تولید کالا و خدمات مشغول‌اند و در طرف مقابل شرکت‌هایی که در مالکیت اتباع آن کشور مثلاً اسرائیل هستند و یا شهروندان اسرائیل در سایر کشورها به تولید کالا و خدمات می‌پردازند. بر این اساس تولید ناخالص ملی عبارت است از ارزش پولی مجموع کالاها و خدمات نهایی تولید شده در داخل یک کشور در یک سال مشخص تولید ناخالص داخلی منهای ارزش پولی کالا و خدمات تولید شده در داخل توسط خارجی‌ها به اضافه ارزش پولی کالا و خدمات تولید شده توسط شهروندان اسرائیل در سایر کشورهای خارجی می‌باشد. با پیوستن اسرائیل به سازمان تجارت جهانی تولید ناخالص ملی اسرائیل روندی رو به رشد داشته است.

جدول (۱۵) جهانی شدن مالی - تولید ناخالص ملی GNP

سال	میلیارد دلار GNP	سال	میلیارد دلار GNP	سال	میلیارد دلار GNP
1995	98.07	2004	131.77	2013	286.74
1996	107.11	2005	141.42	2014	308.17
1997	111.09	2006	153.54	2015	297.55
1998	112.31	2007	178.83	2016	315.73
1999	112.33	2008	212.13	2017	350.88
2000	124.45	2009	202.55	2018	370.18
2001	125.62	2010	229.66	2019	392.79
2002	116.99	2011	257.49		
2003	122.74	2012	250.55		

https://alfred.stlouisfed.org/series?seid=MKTGNILA646NWDB&utm_source=series_page&utm_medium=related_content&utm_term=related_resources&utm_campaign=alfred

۹۱

جدول (۱۶) شاخص آزادی اقتصادی هریتیج

سال	۱۹۹۵	۱۹۹۶	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱
شاخص آزادی اقتصادی هریتیج	61.5	62	62.7	68	68.3	65.5	66.1
سال	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
شاخص آزادی اقتصادی هریتیج	66.9	62.7	61.4	62.6	64.4	64.8	66.3
سال	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
شاخص آزادی اقتصادی هریتیج	67.6	67.7	68.5	67.8	66.9	68.4	70.5
سال	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
شاخص آزادی اقتصادی هریتیج	70.7	69.7	72.2	72.8	74	73.8	

40-50	repressed	غیر آزاد
50-60	mostly unfree	عمدتاً غیر آزاد
60-70	moderately free	نسبتاً آزاد
70-80	mostly free	عمدتاً آزاد
80-90	free	آزاد

<https://www.heritage.org/index/visualize>

جدول (۱۷) شاخص آزادی اقتصادی فریزر برحسب سال (ها) - رتبه‌بندی جهانی - امتیاز (از ۱۰)

سال	۱۹۷۰	۱۹۷۵	۱۹۸۰	۱۹۸۵	۱۹۹۰	۱۹۹۵
امتیاز از ۱۰	۴,۸	۴,۱۳	۴,۰۹	۴,۳۵	۴,۹۳	۶,۰۶
سال	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵
امتیاز از ۱۰	۶,۷۲	۶,۸۴	۷,۱۴	۷,۲۱	۷,۲۴	۷,۲۴
سال	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱
امتیاز از ۱۰	۷,۱۸	۷,۲۳	۷,۱۶	۷,۰۹	۷,۳۱	۷,۳۲
سال	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷
امتیاز از ۱۰	۷,۳۶	۷,۴۶	۷,۵	۷,۵۲	۷,۵۶	۷,۶۲
سال	۲۰۱۸					
امتیاز از ۱۰	۷,۶۲					

<https://www.fraserinstitute.org/economicfreedom/graph?geozone=world&minyear=1980&maxyear=2018&countries=ISR&page=graph&area1=1&area2=1&area3=1&area4=1&area5=1&type=line>

۹۲

بعد از سال ۱۹۹۵ نرخ تورم در اسرائیل رو به کاهش گذاشت. از سال ۲۰۰۱ تا سال ۲۰۲۰ نرخ تورم اسرائیل به نرخ تورم کشورهایی نظیر آمریکا، آلمان و کانادا رسیده است.

جدول (۱۸) تورم

سال	نرخ تورم	سال	نرخ تورم	سال	نرخ تورم
۱۹۹۶	٪۱۱,۳۰	۲۰۰۴	٪۱,۲۰	۲۰۱۲	٪۳,۷۰
۱۹۹۷	٪۹,۰۰	۲۰۰۵	٪۲,۴۰	۲۰۱۳	٪۲,۳۰
۱۹۹۸	٪۵,۴۰	۲۰۰۶	٪۰,۱۰-	۲۰۱۴	٪۱,۰۰
۱۹۹۹	٪۵,۲۰	۲۰۰۷	٪۳,۴۰	۲۰۱۵	٪۲,۹۰
۲۰۰۰	٪۳,۶۰	۲۰۰۸	٪۳,۸۰	۲۰۱۶	٪۱,۱۰
۲۰۰۱	٪۱,۴۰	۲۰۰۹	٪۳,۹۰	۲۰۱۷	٪۰,۳۰
۲۰۰۲	٪۶,۵۰	۲۰۱۰	٪۲,۷۰	۲۰۱۸	٪۱,۲۰
۲۰۰۳	٪۰,۷۰	۲۰۱۱	٪۲,۱۰	۲۰۱۹	٪۲,۲۰

<https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-inflation-rate>

بعد از پیوستن اسرائیل در سال ۱۹۹۵ به سازمان تجارت جهانی، ضریب جینی این رژیم، رو به افزایش گذاشته است.

جدول ۱۹) ضریب جینی

شاخص جینی	سال	شاخص جینی	سال
41.3	2012	35.5	1992
39.8	2014	38.1	1997
39	2016	38	2001
36.6	2017	41.8	2005
36.9	2018	41.1	2007
		42.5	2010

<https://knoema.com/atlas/Israel/GINI-index>

این نرخ متناسب با گروه سنی ۲۵ تا ۶۴ سال بوده و به تعداد افراد شاغل باتوجه به تحصیلات بعنوان درصدی از جمعیت در سن کار اشاره دارد. افراد شاغل به کسانی گفته می‌شود که حداقل یک ساعت در هفته برای مزد کار می‌کنند. در جدول زیر بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۹ به بررسی پرداخته و میزان درصد اشتغال متناسب با تحصیلات با یک روند ملایمی رو به رشد بوده و در سال ۲۰۱۹ به ۷۳٫۵ درصد رسیده است.

جدول ۲۰) نرخ اشتغال باتوجه به تحصیلات در اسرائیل - گروه سنی ۲۵ تا ۶۴ سال

سال	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
درصد اشتغال متناسب با تحصیلات	66.6	65.9	=	66.8	-	69.2	70	69	70.1
سال	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
درصد اشتغال متناسب با تحصیلات	70.9	71.7	71.7	72.3	73.4	72.7	73.6	73.3	73.5

<https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart>

نرخ اشتغال باتوجه به تحصیلات در اسرائیل، در ۲۰۱۹ در مقایسه با کشورهای اروپایی وضعیت مقبولی دارد.

جدول (۲۱) نرخ اشتغال با توجه به تحصیلات در اسرائیل در مقایسه با سایر کشورها - سال ۲۰۱۹

کشور	سعود	پرتغال	جمهوری چک	آلمان	هلند	دانمارک	استونی	مجارستان	اسلواکی	اتریش
درصد اشتغال متناسب با تحصیلات	85.6	84.8	84	82.8	82.3	82.1	80.6	79.9	78.4	78.1
کشور	اسلوانی	فنلاند	لیتوانی	لوکزامبورگ	ایرلند	بلژیک	اسرائیل	فرانسه	اسپانیا	
درصد اشتغال متناسب با تحصیلات	76.8	76.6	74.8	74.7	74.7	74.6	73.5	73.2	71.9	

<https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart>

۹۴

نرخ مشارکت نیروی کار، که از حاصل کسر نیروی کار تقسیم بر کل جمعیت در سن کار محاسبه می‌شود. با عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی این نرخ تغییر قابل ملاحظه‌ای نکرده است.

جدول (۲۲) نرخ مشارکت نیروی کار - برای رده سنی ۱۵ تا ۶۴ سال

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
نرخ مشارکت نیروی کار	69.94	69.34	69.14	68.78	69.31	69.92	69.89	69.04	69.55
سال	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
نرخ مشارکت نیروی کار	70.1	70.37	70.78	71.23	71	71.18	71.34	70.98	71.47
سال	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
نرخ مشارکت نیروی کار	71.58	72.19	72.18	72.12	72.13	71.97	71.72	69.89	

<https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>

در سال ۱۹۹۵ و در بدو عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی ۶۱٫۵ درصد و در سال ۲۰۲۰ با روندی نزولی به ۴۲٫۳ درصد رسیده است.

جدول ۲۳) نرخ مشارکت نیروی کار - برای رده سنی ۱۵ تا ۲۴ سال

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
نرخ مشارکت نیروی کار	61.5	60.2	59.1	57.1	56.9	58.2	57.3	53.3	53.4
سال	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
نرخ مشارکت نیروی کار	54.2	55.6	56	55.5	54	52.7	52.6	50.4	49.5
سال	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
نرخ مشارکت نیروی کار	49.6	49.7	49	48.5	48.3	47.1	46	42.3	

<https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>

در سال ۱۹۹۵ و در بدو عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی ۷۳٫۳۸ درصد و در سال ۲۰۲۰ با روندی صعودی این نرخ به ۷۹٫۲۱ درصد رسیده است.

۹۵

جدول ۲۴) نرخ مشارکت نیروی کار - برای رده سنی ۲۴ تا ۶۵ سال

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
نرخ مشارکت نیروی کار	73.38	73.04	73.15	73.43	74.19	74.48	74.69	74.91	75.49
سال	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
نرخ مشارکت نیروی کار	75.84	75.64	75.99	76.76	76.88	77.37	77.55	77.72	78.67
سال	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
نرخ مشارکت نیروی کار	78.81	79.54	79.83	79.92	80.02	80.3	80.4	79.21	

<https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>

این شاخص برحسب ساعت در سال اندازه‌گیری می‌شود که در مقایسه با آغاز عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی، میانگین ساعات کار سالیانه کاهش داشته است. کاهش عمده در سال ۲۰۲۰ را می‌توان با رکودی که به خاطر COVID-19 ایجاد شد مرتبط دانست. میانگین ساعات کار سالیانه در اسرائیل از تقسیم

تعداد کل ساعات کار شده در طول سال بر میانگین افراد شاغل بدست می‌آید. ساعات کار واقعی شامل ساعات کار کارگران تمام وقت، نیمه وقت، اضافه کار، احتساب تعطیلات رسمی، مرخصی استحقاقی سالیانه، مرخصی استعلاجی، مرخصی زایمان، تحصیل یا آموزش، اعتصاب و سایر دلایل می‌باشد. این داده‌ها شامل کارمندان و کارگران خویش فرما نیز هست.

جدول ۲۵) میانگین ساعات کار سالیانه در اسرائیل

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
میانگین ساعات کار سالانه	2014	2031	2036	2012	2021	2033	1996	2014	1998
سال	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
میانگین ساعات کار سالانه	1975	1966	1955	1967	1963	1963	1957	1947	1919
سال	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
میانگین ساعات کار سالانه	1908	1895	1895	1922	1918	1910	1898	1783	

<https://data.oecd.org/emp/hours-worked.htm#indicator-chart>

به افرادی که ۱۲ ماه یا بیشتر بیکار شده‌اند اشاره دارد. تعریف بیکاری به شرایطی گفته می‌شود که افراد در هفته کمتر از یک ساعت در شغلی درآمدزا مشغول به فعالیت باشند. نرخ بالای بیکاری بلند مدت نشان دهنده عملکرد ناکارآمد بازار کار است. در بدو عضویت اسرائیل در سازمان تجارت جهانی در سال ۱۹۹۵ این نرخ حدود ۸ درصد بود که روند آن با شییبی ملایم تا سال ۲۰۰۶ یعنی آغاز جنگ اسرائیل و لبنان به عدد ۲۷ درصد رسید. شاید بتوان به نوعی یکی از دلایل حمله به لبنان را در نرخ بالای بیکاری بلند مدت اسرائیل و فرار از پاسخگویی در دولتمردان اسرائیل در آن سال دید. در سال ۲۰۱۱ تا سال ۲۰۲۰ نرخ بیکاری بلند مدت در اسرائیل کاهش معناداری داشته است.

جدول ۲۶) بیکاری بلند مدت

سال	درصد بیکاری طولانی مدت	سال	درصد بیکاری طولانی مدت	سال	درصد بیکاری طولانی مدت
1995	8.13	2004	24.24	2013	12.75
1996	6.56	2005	25.33	2014	10.64
1997	6.38	2006	27.33	2015	11.45
1998	7.26	2007	24.9	2016	13.52
1999	11.35	2008	22.72	2017	11.59
2000	12	2009	20.25	2018	6.99
2001	11.84	2010	22.36	2019	5.71
2002	13.5	2011	20.23	2020	4.94
2003	18.03	2012	13.27		

نرخ بیکاری بلند مدت اسرائیل

<https://data.oecd.org/unemp/long-term-unemployment-rate.htm>

۹۷

در مقایسه با اعضای عضو OECD، درصد نرخ بیکاری طولانی مدت در اسرائیل بسیار کمتر می‌باشد. این نرخ در سال ۲۰۲۰ در اسرائیل به عدد ۴٫۹۴ درصد رسید.

جدول ۲۷) بیکاری بلند مدت در اسرائیل در مقایسه با سایر اعضای عضو OECD

کشور	نرخ بیکاری طولانی مدت	کشور	نرخ بیکاری طولانی مدت	کشور	نرخ بیکاری طولانی مدت	کشور	نرخ بیکاری طولانی مدت	کشور	نرخ بیکاری طولانی مدت
کره جنوبی	0.61	فنلاند	15.9	اتریش	24.53	اسپانیا	32.11	یونان	66.51
مکزیک	1.4	دانمارک	16.73	ترکیه	25.05	پرتغال	33.45	مقدونیه	75.43
اسرائیل	4.94	جی ۷	17.13	مالت	25.52	سوییس	34.63		
نامیبیا	5.01	استونی	17.2	لوکزامبورگ	25.54	اتحادیه اروپا	35.59		

36.75	فرانسه	27.21	مجارستان	18.84	روسیه	5.14	کانادا
38.79	اسلوانی	27.33	لاتویا	20.02	لهستان	5.62	آمریکا
41.64	بلژیک	28.04	ژاپن	20.12	انگلستان	6.8	کلمبیا
44.96	بلغارستان	28.05	قبرس	20.94	نروژ	7.71	کاستاریکا
44.97	اسلواکی	28.12	کرواسی	22.26	چک	8.9	نیوزلند
52.4	ایتالیا	28.97	لیتوانی	23.97	هلند	10.41	ایسلند
61.28	آفریقا جویی	29.91	رومانی	24.02	ایرلند	11.7	سعود

<https://data.oecd.org/unemp/long-term-unemployment-rate.htm>

عدد ۲,۵ بهترین و ۲,۵- بدترین میزان کنترل فساد می‌باشد. مکزیک با عددی حدود ۰,۷- بدترین و فنلاند و نیوزلند با عددی بالاتر از ۲,۲ بهترین مقیاس را در کنترل فساد داشته‌اند. اسرائیل با ۰,۷+ در کنترل فساد وضعیت متوسطی دارد.

جدول (۲۸) کنترل فساد در اقتصاد اسرائیل سال ۲۰۱۸

۹۸

کشور	دامنه	کشور	دامنه
مکزیک	-0.8	ژاپن	1.4
ترکیه	-0.4	ایرلند	1.5
یونان	0	آلمان	1.9
ایتالیا	0.3	هلند	2
اسلواکی	0.4	چک	2
لیتوانی	0.5	لوکزامبورگ	2.1
کرواسی	0.6	نروژ	2.2
لهستان	0.6	دانمارک	2.3
اسرائیل	0.7	نیوزلند	2.3
فرانسه	1.3	فنلاند	2.4
آمریکا	1.3		

عدد ۲,۵ به معنای بیشینه فساد و ۲,۵- کمینه فساد در جدول می‌باشد.

جدول ۲۹) مقایسه کنترل فساد بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۸ در اسرائیل و کشورهای عضو OECD

سال	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
اسرائیل	1.36	1.3	1.27	1.15	1.11	1.07	1.2	1.23	1.18	1.07	0.86	0.86
کشورهای عضو OECD	1.2	1.22	1.27	1.27	1.28	1.28	1.23	1.23	1.23	1.23	1.23	1.23
سال	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
اسرائیل	0.87	0.88	0.89	0.8	0.8	0.84	0.9	0.9	0.87	0.91	1.2	0.8
کشورهای عضو OECD	1.23	1.21	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.17	1.17	1.17	1.16	1.16

OECD Economic Surveys- Israel- September 2020 pdf (page 33)

نتیجه‌گیری

اصلی‌ترین حامیان جهانی‌شدن اقتصادی شرکت‌های بزرگ و بانک‌ها می‌باشند که به دنبال ادغام هرچه بیشتر اقتصادهای کشورهای جهان هستند در این زمینه اسرائیل با توجه به آمارها و جداول ارائه شده عملکرد قابل قبولی داشته است. جهانی‌سازی در حوزه اقتصاد می‌تواند منتج به ایجاد شغل، کاهش فقر و افزایش سطح زندگی با کیفیت گردد. در محقق ساختن این اهداف عضویت اسرائیل در نهادهای همچون بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، یک ضرورت بود، زیرا علاوه بر جذب سرمایه خارجی، زمینه وابستگی متقابل را فراهم ساخت که برآیند آن تأمین امنیت اسرائیل تا حدوی در حوزه اقتصادی بوده است. که از نتایج جهانی‌شدن اقتصاد می‌توان به تجارت آزاد بین اسرائیل و ملت‌ها و دولت‌های غربی اشاره نمود. به نوعی انعطاف بیشتری برای فعالیت‌های شرکت‌ها در ورای مرزهای اسرائیل به وجود آمده است. با بررسی نرخ مشارکت نیروی کار در رده‌های سنی مختلف و کاهش هزینه‌های جاری اسرائیل بعد از عضویت در سازمان تجارت جهانی در می‌یابیم که عضویت در این نهادها در ساماندهی سایر بخش‌های داخلی اسرائیل تا حدی موثر بوده است. در حوزه اقتصاد حضور حکومتی توانمند عاملی موثر است تا بتواند با آزادسازی اقتصاد و حذف موانع تجاری موجبات افزایش فعالیت‌های تولیدی را در اقتصاد

ملی خود فراهم آورد. رژیم اسرائیل به منظور تسهیل در افزایش میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و انتقال تکنولوژی و جذب نیروهای کارآمد و تحصیل کرده کوشش‌های درخوری را انجام داد. باید اذعان داشت فروپاشی شوروی در جذب نیروهای کارآمد برای اسرائیل فرصتی طلایی بوده است. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در پروژه‌های با فناوری‌های پیشرفته و تولید محصولات صادراتی با تکنولوژی بالا موثر بوده است. اما نکته حائز اهمیت در حوزه جهانی‌سازی اقتصادی در رژیم اسرائیل که باید مورد توجه قرار گیرد این است که مشکلات منطقه‌ای و بن‌بست‌های موجود در صلح با فلسطینیان و جنگ‌هایی که اسرائیل خصوصاً در دو دهه اخیر با حزب‌الله و حماس انجام داده، ثبات و امنیت اقتصادی را جهت سرمایه‌گذاری خارجی با چالش مواجه ساخته است. از نتایج مثبت جهانی شدن اقتصادی کاهش احتمال جنگ بین کشورهای توسعه یافته و سهولت و سرعت بیشتر انتقال کالا و انسان‌ها بین جوامع مختلف می‌باشد. در اسرائیل با توجه به عدم پذیرش این رژیم، توسط همسایگان، جهانی شدن اقتصادی بخاطر افزایش ریسک سرمایه‌گذاری و نیز فرار سرمایه با چالشی اساسی مواجه است. بنظر می‌رسد مشکلات ساختاری با همسایگان عرب در منطقه خاورمیانه باعث شده که اسرائیل نتواند توسعه آرمانی خود را در جهت افزایش همکاری با کشورهای همجوار به منظور بهره گرفتن از پتانسیل‌های آنها داشته و نتوانسته بازارهای مصرفی آنها را از بابت صادرات کالا به دست آورد و از منافع مشترکی که حاصل از همکاری در حوزه‌های ترانزیت، انرژی، گردشگری، اقتصاد و فرهنگ می‌شود استفاده کند. هرچند اخیراً در عادی‌سازی روابط با امارات و بحرین و سایر کشورها به دنبال رسیدن به این اهداف نیز می‌باشد. رشد اقتصادی اسرائیل در سال ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ متأثر از رکود جهانی بوده، اسرائیل تمام تلاش خود را بکار بسته تا اثرات منفی این رکود را به حداقل برساند. اسرائیل با نگاه به جهانی‌سازی و استفاده مطلوب از نهادهایی چون بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی، درصدد ایجاد شرایط مطلوب می‌باشد.

فهرست منابع

- 1- Globalization: Threat or Opportunity? By IMF Staff (2003), April 12.
- 2- <http://www.imf.org>.
- 3- Measuring Globalization, Foreign policy (2001), January.
- 4- Razin, A. (2018). Israel and the World Economy: The Power of Globalization, Cambridge MA: MIT Press.
- 5- <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&start=1990>.
- 6- <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=IL>.
- 7- <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?locations=IL>
- 8- <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/images/IsraelFT2016.pdf>
- 9- <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-inflation-rate>
- 10- <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-economic-indicators>
- 11- <https://knoema.com/atlas/Israel/GINI-index>
- 12- <https://data.oecd.org/unemp/long-term-unemployment-rate.htm>
- 13- <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart>
- 14- <https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>
- 15- <https://data.oecd.org/emp/hours-worked.htm#indicator-chart>
- 16- <https://data.oecd.org/gga/general-government-spending.htm>
- ۱۰۱ 17- <https://www.oecd.org/economy/israel-economic-snapshot/>
- 18- <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>
- 19- <https://www.oecd.org/economy/surveys/Israel-2020-OECD-economic-survey-overview.pdf>
- 20- <https://ourworldindata.org/energy/country/israel>
- 21- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>
- 22- <https://www.imf.org/en/Countries/ISR>
- 23- <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/01/21/pr2119-israel-imf-executive-board-concludes-2020-article-iv-consultation>
- 24- Summary of Israel, Foreign Trade by Country (2008). CENTRAL BUREAU OF STATISTICS, State of Israel
- 25- Israel Information Technology Report (2008). Published by BUSINESS MONITOR INTERNATIONAL LTD
- 26- <http://www.jcpa.org/jl/vp487.htm>.
- 27- International Monetary Fund Publication Services PO Box 92780 Washington, D.C. 20090, Web: <http://www.imf.org>, September 2015. IMF Country Report No. 15/262.